

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Милен Иванов Балтов;

Бургаски свободен университет;

*Професионално направление 3.8 „Икономика“; Научна специалност
„Икономика и управление“*

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по докторска програма „Икономика и управление (индустрия)“ в ПН 3.8 „Икономика“ на БСУ.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № УМО-29/ 6.10.2022 г. на ректора на БСУ.

Автор на дисертационния труд: Делян Лазаров Лазаров

Тема на дисертационния труд: **Формиране и стимулиране на иновационната дейност на предприятията**

Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към Центъра по икономически и управленски науки към Бургаския свободен университет по докторска програма „Икономика и управление (индустрия)“. Обучението е осъществено в редовна форма през периода 3.10.2017 г. – 4.10.2021 г.

Делян Лазаров Лазаров завършва с отличие средното си образование в ОТ „Ген. Владимир Заимов“ гр. Сопот през 1998 г. През 2004 г. завършва Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, гр. Бургас по специалност Стопанско управление и придобива ОКС „бакалавър“, а на следващата година придобива и ОКС „магистър“ по същата специалност. През 2009 г. дисертантът придобива допълнителна квалификация МВА „Финанси“ от Финансовата академия към правителството на Руската Федерация.

Още по време на следването си, той започва работа, а в края му вече е управител на обекти в гр. Бургас. След придобиване на ОКС „магистър“ продължава кариерата си в „ЛУКОЙЛ Нефтохим Бургас“ АД като към настоящия момент заема длъжността Зам. директор по икономика.

Докторант Лазаров не е заемал академични длъжности до момента и връзката му със света на бизнеса, който е обект на изследването й е доста по-

силна. Водила е семинарни занятия по дисциплините „Бизнес планиране” и „Управление на иновациите и инвестициите”, съгласно индивидуалния си план. На база на дългогодишното и председателство на Съюза на младите специалисти в Лукойл, той работи активни и със студентите от БСУ по множество класни и извънкласни форми.

Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е съставен от увод, три глави, заключение, списък с използвани съкращения, списък с таблици, графики, фигури и схеми, използвана литература и приложения. Дисертацията е структурирана в 270 с., от които се представя задълбочено литературно проучване в контекста на теоретичните аспекти на иновациите и иновационната дейност, като авторът се позовава предимно на чужди изследвания. Библиографската справка съдържа 348 заглавия, в т.ч. научна литература, доклади от международни и национални научни конференции, статии, индексирани в първични и вторични бази данни, и бизнес изследвания. Наличието в текста на 33 фигури, 31 таблици и 2 графики е индикация за ясно представяне на получените резултати. Работата на докторанта е изцяло в съответствие с Чл. 17 (4) от Правилника за развитие на академичния състав на БСУ, Докторантът е приложил 3 бр. публикации, които са доклади на национални научни конференции. Документите са в съответствие с минималните национални изисквания по ЗРАСРБ и правилника за неговото прилагане.

Темата е изключително актуална, най-вече поради факта, че иновациите са основен приоритет за ЕС и с тях се свързват успехите на всички развити икономики в света. В темата намира място и много ясно се дефинира феномена иновации. Категоричен принос на докторанта мога да посоча в теоретичен аспект, като е видно високо ниво на аналитични способности. Във втора глава са включени методически инструменти за формиране, стимулиране и развитие на иновационната дейност на предприятието. В обем от 24 страници тази част от дисертационния труд представя изградените конструкции на база литературното проучване. Количественият подход се основава на информацията от специално създадена анкетна карта за интервю на собственици на МСП, като въпросите са групирани и е аргументирано защо са включени.

Целта и задачите на изследването са коректно дефинирани. Поставената цел се постига с методи на изследването, като са използвани съвкупност от научни подходи и методи, в т.ч. индуктивен и дедуктивен подход, статистически методи, сравнителен метод, казусен метод, анкетен метод и метод на наблюдението. С помощта на тези методи се изясняват генезисът, характеристиките и възможностите за повишаване на ефективността на иновационната дейност на малките и средни предприятия

Оценка на научните и научно-приложни приноси

Докторантът извежда в автореферата си приноси, като всички те са коректно дефинирани и определено могат да бъдат признати като такива. Приносите за това, че е систематизирал иновационния мениджмънт в четири основни аспекта; основни конструкции към всеки един от основните аспекти; разработил е на „кръга“ на постоянно усъвършенстване в полза на растежа на компаниите. Дисертантът надгражда модела за 5-те сили на Портър чрез интегриране на отворените системи във взаимозависимост с обкръжаващата конкурентна среда в рамките на отрасъла, като се вземат под внимание глобалните фактори влияещи върху конкурентната среда.

В научно-приложен аспект за условията на нашата страна той дефинира фактори за успешна иновационна дейност, разглежда визията за рамкова инструкция за бизнеса при управлението на иновационното развитие. Ценен е изготвяният концептуален модел за превръщане на иновациите в конкурентно преимущество на предприятията. Предлага методика за формиране на Комплексна интегрална оценка за всеки един от основните аспекти на иновационната дейност и разработва матрица за оценка на иновационния потенциал на МСП от двата изследвани района ЮЗР и ЮИР.

Оценка на автореферата и на публикациите по дисертацията

Авторефератът е структуриран на ниво. Съдържанието му представя коректно всички постановки и духа на дисертационния труд и отразява точно идеите на докторанта. в обем от 59 страници коректно представя съдържанието на дисертационния труд и постигнатите резултати. Той показва аналитичността на Делян Лазаров, в един съкратен вариант да изложи съдържателните моменти в дисертацията си. Не на последно място, авторът демонстрира, че може да пише хубаво, интересно и прецизно.

Публикациите на докторант Лазаров по дисертацията са общо четири. Всички са свързани с иновациите и предмета на нейното изследване. Една от публикациите е на английски език, с което се увеличава шанса в бъдеще време да бъде цитирана от автори от други държави. В тях се съдържат научни резултати, които се отнасят до обогатяване, конкретизиране и прецизиране на съществуващи научни знания и до приложение на разнообразни методи за решение на конкретен икономически проблем с формулирани изводи и препоръки за управлението на иновациите в предприятията. Присъствал съм на представянето на част от докладите на докторанта и съм се убедил в оригиналността на идеите в тях и убедителността на автора им. Те са възприемани от колеги в науката и практиката с които съм се срещал. Доказателство за степента на

разпространение на получените резултати са високите награди, които получава Делян Лазаров – те са както в рамките на корпорацията Лукойл, така и на форуми като Стъдентско научно творчество,

Критични бележки, препоръки и въпроси

Високото ниво на владеене на английски и руски езици от Делян Лазаров е предпоставка за бъдеща публикационна активност в чуждестранни издания и следва отсега той да планира сериозно присъствие на международни форуми. Нека докторантът да вземе позиция по време на защитата по въпроса: „Колко ще струва“ (и за какво) на един клиент, ако иска външен експерт да оцени потенциалната му иновация?”

Практическите резултати подсказват за потенциал за комерсиализиране на идеите на докторанта. Препоръчвам на Делян Лазаров да не се отказва и да потърси начини или в мрежата на съществуващите корпоративни институции или по програми на ЕС (като „Хоризонт Европа“) за тяхното финансиране и реализация.

Заклучение

Дисертационният труд изцяло отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и Правилника за развитие на академичния състав на БСУ (в частта докторантури) за присъждане на образователната и научна степен „доктор“.

С убеденост **давам положителна оценка** на дисертационния труд на тема „Формиране и стимулиране на иновационната дейност на предприятията“ за присъждането и препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури **да присъдят образователната и научна степен «доктор» на Делян Лазаров Лазаров.**

15.12.2022 г.

Подпис: .....

гр. Бургас